

Prosjekt for oppfølging av Midtlyngutvalget
Att: Jens Rydland
Utdanningsdirektoratet
Postboks 9359 Grønland
0135 OSLO

Saksbehandler aho
Vår dato 28.10.10
Vår referanse 10/511
Deres dato
Deres referanse

HØRINGSSVAR TIL NOU 2010:18 Rett til læring.

NOU 2009: 18 Rett til læring.

Dette er uttalelse fra Foreldreutvalget for barnehager. Utvalget ble utnevnt 25. Juni 2010 og har således ikke hatt mulighet til å uttale seg innenfor høringsfristen. Vi ønsker å komme med vårt innspill til oppfølgingsprosjektet for Midtlyngutvalget da tiltakene er av stor betydning for foreldre til barn med funksjonsnedsettelse.

Kapittel 1: Mål, verdier og prinsipper.

1.3: Integrering og inkludering.

s. 17, første spalte "(...)Et sentralt dilemma er i hvilken (...) Det som ikke kan aksepteres, er at det etableres varige spesialgrupper av barn og unge med de samme diagnosene eller egenskapene(...)".

FUBs (heretter utvalgets) kommentarer:

Alle barn skal ha de samme rettigheter i barnehagen. For de langt fleste normalt fungerende barn og for barn med fysiske funksjonshemminger av mindre utstrekning, vil barnehagen som felles arena ivareta barns ulike læringsbehov, behov for likeverd og inkludering. Det samme gjelder for barn som i kortere perioder eller i spesielle situasjoner har særskilte behov, eksempelvis svaksynte, barn med mild Aschbergers syndrom, "velfungerende" Downs syndrom e.l.. Disse barna vil kunne fungere godt i smågrupper eller i vanlig avdeling med en assistent som tilrettelegger for

inkludering og læring.

Det må likevel skilles mellom disse barna og barn med alvorlige funksjonsnedsettelse - eksempelvis barn med multifunksjonshemminger som er betydlige retardert, har store motoriske vansker, som er uten kommunikasjon og som har større medisinske behov i løpet av en barnehagedag. Disse aller svakeste barna vil i hovedsak ikke profitere på eller ha glede av å være en del av en smågruppe med funksjonsfriske barn på samme alder. Disse barna har behov for å være med friske barn i skjermede, voksenstyrte situasjoner i korte perioder i løpet av barnehagedagen. De vil ha behov for daglige treningsøkter med fysioterapi, kommunikasjonstrening og sosial trening, og vi må ikke være redde for å opprette egne, varige, tilrettelagte avdelinger eller grupper for svaktfungerende barn.

Et skjermet og tilrettelagt tilbud vil forutsette et tverrfaglig samarbeid ut over det normale og vil nødvendiggjøre større arealer enn hva som ellers er normen for antall barn pr m². Slike særskilte tilrettelagte avdelinger kan gjerne fysisk lokaliseres i samme bygg som avdelinger for funksjonsfriske barn, men ikke som tidsbegrensede eller situasjonsbetingede smågrupper der lek og aktivitet i fellesskap med funksjonsfriske barn er hovedregelen for å oppnå integrering. Disse aller svakeste barna vil aldri bli integrert eller inkludert i en normaltfungerende avdeling/barnehage, men vil tvert imot fratras rett til mestring ved å plasseres i et læringsmiljø de ikke behersker og som ikke vil bli tilpasset og tilrettelagt for dem på samme måte som en skjermet enhet.

Inkludering med tilpasset opplæring skal være en overordnet målsetting, men for å kunne utnytte sitt potensiale til det fulle, for å kunne finne sin plass, må disse barna først oppleve mestring i et mer lukket miljø. De må få bruke sine første 5-6 år til å lære å snu seg, krype, reise seg, smake på ting, lære tegn-til-tale/tegnspråk, avlæres selvstimulerende og selvskadende atferd. Likeverdig opplæring krever nettopp forskjellsbehandling, jfr kapittel 1, pkr 1.2.1 i.f.

Dersom det skal opprettes smågrupper, vil de færreste barnehager ha kompetanse til å ivareta de svakestes behov - verken hva angår personell, lokaliteter eller kompetanse. Disse barna har behov for medisinerings, de skal daglig trenes av fysioterapeuter, følges opp av PPT og barnehabiliteringen i kommunen, og har plasskrevende trening og aktivitet mesteparten av dagen. Barnas hjelpemidler vil kreve betydelige arealer og generell universell utforming med takheis og rullestoltilpasning vil ikke

være tilstrekkelig. Utvalget er redd disse barna vil få et dårligere tilbud om de skal spres i smågrupper og integreres i "vanlige" barnehager med egne assistenter. Særskilt dersom enkelte barnehager har mange assistenter, få pedagoger og ledere på dispensasjon, kan konsekvensene bli alvorlige for disse barna. De vil rett og slett ikke få et likeverdig opplæringstilbud. For disse barna fremstår ikke spesialavdelinger som varer hele barnehagetiden som et mindreverdige tilbud, men som et likeverdig og behovsorientert opplæringstilbud der barna kan nå mål som er realistiske for dem.

Utvalget savner en prinsipiell diskusjon rundt etablering og opprettholdelse av slike segregerte barnehageavdelinger for de aller svakeste barna. Dette er en sentral problemstilling som foreldre til multifunksjonshemmede barn møter i hverdagen og hvor kommunene praktiserer ulikt med varierende grad av suksess.

Enkelte foreldre ønsker full integrering av sitt funksjonshemmede barn i en avdeling for funksjonsfriske, normalt fungerende barn selv der dette ikke er til det beste for barnet. Dette kan eksempelvis gjelde der barnet har store, alvorlige og sammensatte vansker av medisinsk og sosial/kommunikativ art med behov for skjerming og individuell tilrettelegging, både fysisk og med hensyn til personell og kompetanse. I slike tilfeller må foreldrene realitetsorienteres og barnehagens personale, med støtte fra habiliteringstjenesten/PPT, må ha tilstrekkelig kompetanse og trygghet på egne vurderinger til å veilede og rettelede foreldrene. Det kan ikke forventes at enhver barnehage skal måtte tilrettelegge for alle typer alvorlige funksjonshemminger og medisinske tilstander, men det må kunne forventes at foreldrene får et godt tilbud innen kommunen der de kan være trygge på at barnet blir ivaretatt og sett på en god måte. Foreldrene må møtes med kunnskap, trygghet og respekt. Mange av de svakest fungerende barna er under ett år idet de møter barnehagen første gang, og mange foreldre er fremdeles midt i en sorgreaksjon og har derfor helt urealistiske forventninger til eget barns mestring og deltakelse, til barnehagens fysiske utforming og tilrettelegging, samt til personalet som skal ha ansvaret for barnet.

"Konklusjon: FUB mener at barn med lettere grad av funksjonsnedsettelse som oftest har godt utbytte av å bli integrert i en barnehageavdeling med adekvat fungerende barn - enten ved en støttepedagog eller ved opprettelse av smågrupper rundt ett eller flere barn. Barn med alvorlige multifunksjonsnedsettelse vil kunne ha behov for

å få et tilrettelagt tilbud i egne skjermede omgivelser (segregerte avdelinger) med kvalifisert personale. De segregerte avdelingene bør være lokalisert sammen med en eller noen få normaltfungerende avdelinger slik at barnehagen kan tilrettelegge for samspill med funksjonsfriske barn."

Kapittel 13: Tidlig innsats og forebygging.

Utvalget finner det positivt at det settes fokus på tidlig innsats. Plikt til kontinuerlig og systematisk oppfølging av barna i barnehagen, sammen med en ressursbank å støtte seg på, støttes som prinsipperklæringer.

Barnehagen er en arena som er godt egnet for observasjon, kartlegging, tilrettelegging og til å sette inn tiltak. Det er derfor viktig at kompetansen er høy blant personalet. Samarbeid med foreldrene er svært viktig i denne prosessen og lovhjemling av et minimumsantall foreldresamtaler er en god start i så måte.

Utvalget konkluderer med følgende:

Språkkartlegging.

Utvalget mener at kommunen skal ha plikt til å sørge for at det er tilstrekkelig språkkartlegging av barn omkring tre, fire og fem år. Utvalget ønsker imidlertid å avvente et endelig hørings svar til ekspertutvalget som skal vurdere språkkartleggingsverktøy, kommer med sin innstilling høsten 2011.

Språkkartlegging innebærer også kartlegging av barn som har behov for ASK (Alternativ, Supplerende Kommunikasjon). Utvalget er av den oppfatning at barn som har behov for ASK bør få en lovfestet rett til opplæring i og utvikling av sitt kommunikasjonsverktøy på samme måte som hørselshemmede barn, jfr opplæringsloven § 2-6 (3). Språk- og kommunikasjonsvansker utgjør sammen med psykososiale vansker den største gruppen barn med særskilte behov i barnehagen, jfr "Rett til læring" pkt 5.4, tredje avsnitt på s. 44.

Kommunikasjon er avgjørende for sosial samhandling, for omfanget av læringsutbytte og mestring.

1. Læringsboka.

Utvalget støtter **ikke** forslaget om å innføre læringsboka som

verktøy. Utvalget er i tvil om verktøyet vil være egnet til fortløpende å fange opp barnas utvikling og ser faren for at dokumentet vil bli en tidstyv for de ansatte i barnehagen. Læringsboka kan bli et statisk dokument uten reell dokumentasjonsevne. Dersom all informasjon følger barnet fra barnehagen gjennom hele grunnopplæringen, er det en fare for at læringsboka kan virke stigmatiserende etter hvert som barnet vokser og utvikler seg. Forslaget er også juridisk problematisk idet verken eierforholdet til læringsboka, taushetsplikten eller foreldrenes medvirkning synes å være avklart. Hvor skal informasjonen lagres og hvor lenge? Kan foreldre reservere seg mot enkelte typer informasjon nedfelles i dokumentet?

Ikke alle barn vil ha behov for et slikt dokument og gode rutiner for informasjonsutveksling i overgang barnehage-skole, vil sammen med den løpende kartlegging og observasjon av barna, etter utvalgets oppfatning være tilstrekkelig. For barn med større og vedvarende dokumentasjonsbehov, vil IOP og IP være ivareta barnets behov på en god måte.

3. Foreldresamtaler.
Utvalget er positiv til at det lovfestes minimum 2 foreldresamtaler pr. barnehageår, ellers etter behov.

Kapittel 14: Rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen.

1. Individuell opplæringsplan.
Utvalget støtter lovfestet rett til individuell opplæringsplan som et nyttig, verdifullt dokument for barn med særskilte behov (dog ikke som del av læringsboka).

I dag vil barn med spesialundervisning hjemlet i opplæringsloven § 5-7 få utarbeidet en skriftlig rapport hvert halvår som tar opp i seg den opplæring barnet har fått, jfr opplæringsloven § § 5-7 (2), jfr 5-5 (2). En lovfestet rett til IOP vil imidlertid være et viktig redskap for barna, foreldrene og for de ulike faggrupper som er inne i det tverrfaglige samarbeid. Lovfesting vil sikre likebehandling. Rett til IOP bør lovhjemles i barnehageloven.

2. Sakkyndig vurdering.

Gjeldende rett forutsetter at det foreligger en sakkyndig vurdering før enkeltvedtak om spesialpedagogisk hjelp til barn treffes etter opplæringsloven § 5-7. Et forslag om at det ikke skal utarbeides sakkyndig vurdering før vedtak om ekstra tilrettelegging treffes, **frarådes**. Utvalget anser et slikt forslag som en svekkelse av barnets og foreldrenes rettigheter.

Utvalget ser at det er behov for å frigjøre kapasitet i PP-tjenesten, men anser en sakkyndig vurdering viktig for å få barnets behov tilstrekkelig opplyst. En sakkyndig vurdering gir foreldrene trygghet og forutsigbarhet rundt de grep som skal tas, samt etterprøvbarhet i forhold til hva slags tilrettelegging barnet får. Det er særlig de aller svakeste barna som vil bli skadelidende av at tiltak iverksettes uten en faglig begrunnelse. Utvalget er redd konsekvensen av at tiltak som krever store økonomiske ressurser ikke utredes eksternt, vil være en alvorlig, utilsiktet reduksjon i tilbudet til disse aller svakeste barna.

Det er videre grunn til å påpeke at uten en sakkyndig rapport vil foreldrenes rett til medvirkning svekkes og foreldrenes klagerett vanskeligjøres.

Hva angår innholdet i den sakkyndige vurdering, støtter utvalget særmerknad fra utvalgsmedlem Jorun Sandmark, KS, "Rett til læring pkt. 14.6.1, tredje avsnitt på side 166. Utvalget foreslår at det i lovverket skal nedfelles en plikt til i forbindelse med utarbeidelsen av den sakkyndige vurdering, å innhente relevant informasjon fra særskilte kompetansesentra, eksempelvis fra Frambu, hvis høringsuttalelse utvalget på dette punkt støtter.

Det er ikke tilstrekkelig slik det i "Rett til læring" legges opp til at foreldrene kan kreve at det utarbeides en sakkyndig rapport, da det antas at flertallet av foreldregruppen vil akseptere "normalordningen" dersom de blir møtt med at barnet må avvente spesiell tilrettelegging frem til vurderingen er ferdig. Dersom barnehage, foreldre og PP-tjeneste er enige både i at tiltak skal iverksettes og om hvilke tiltak som er nødvendige, er det ingenting i veien for at en viss tilrettelegging kan starte opp selv om formalia ikke er på plass, jfr begrunnelsen for å fjerne den sakkyndige vurdering i "Rett til læring", pkt 14.2.1, tredje avsnitt på s. 164. Lovverket bør således åpne for oppstart av spesiell tilrettelegging/spesialundervisning der slik enighet mellom partene

er stadfestet.

3. Utvalget støtter at rett til spesiell tilrettelegging/spesialpedagogisk hjelp for barn under opplæringspliktig alder, flyttes fra opplæringsloven til barnehageloven. Ettersom det nå skal være et barnehagetilbud til alle barn, vil det ikke lenger være behov for å differensiere rettighetene til de minste barna i to ulike lover. Rettighetene må imidlertid gjelde også barn der foreldrene takker nei til et barnehagetilbud.

Kapittel 15: Tilpassede og fleksible opplæringsløp.

Overgang barnehage - skole.

Utvalget støtter forslaget om å forsterke rutiner for samarbeid i overgang barnehage -skole.

Kapittel 16: PP-tjenesten og Statped tettere på.

1. Utvalget støtter forslaget om at PPT skal være tettere på barnehagene for videreutvikling av kompetanse.
2. Utvalget er positive til at det foreslås inntatt en bestemmelse i barnehageloven om PP-tjenesten.
3. Forslag om etablering av et nasjonalt utdanningscenter og et kompetanseutviklingsprogram for PP-tjenesten, bifalles.
4. Regionalisering av Statped.
Utvalget er kritisk til forslaget om å omorganisere Statped i fire samorganiserte og samlokaliserte spesialpedagogiske regionssentre. Nærhet til brukerne er avgjørende og utvalget er redd forslaget om samlokalisering vil føre til at mange brukere vil miste den kontakten med kompetansesentrene de i dag har. Forslaget er ikke tilstrekkelig konsekvensutredet.

Kapittel 17: Helhet krever tverrfaglig og tverretatlig samarbeid.

1. Individuell plan.

Utvalget støtter ikke forslaget om at individuell plan lovfestes i barnehageloven og opplæringsloven dersom intensjonen er å pålegge barnehagen ansvaret for å lede utarbeidelsen av planen. Forslaget fremstår som litt uklart i forhold til dette.

Individuell plan er et viktig virkemiddel for å oppnå koordinerte tjenester tilpasset den enkeltes behov. Planen plasserer ansvar på ulike tjenester, blant annet medisinske tjenester som ligger utenfor hva barnehagens personale kan avhjelpe. Tiltak i planen er forpliktende for tjenesteapparatet og det er for de mest pleietrengende barna at det tverrfaglige aspektet er viktigst. Utvalget finner det ikke riktig at barnehagens personell skal overta ansvaret for utarbeidelse og oppfølging av barnets IP, men støtter lovhjemling av plikt for barnehagen til å delta i utarbeidelsen av barnets IP.

IOP bør videreføres som en implementert del av IP.

2. Utvalget støtter forslag om harmonisering av lovverket rundt IP.
3. Forslaget om lovfestet rett til personligkoordinator bifalles, under forutsetning av at det følges opp med friske midler. En slik rolle vil være meget krevende og det er langt på vei lagt opp til at barnehagens personale skal ivareta denne funksjonen. Dette vil innebære økt trykk på et ellers presset personale, uten at det tilføres økte ressurser. For foreldre til barn som har behov for langvarige og sammensatte tjenester, vil en fraværende koordinator uten kapasitet, være mer til skade og irritasjon enn det å fungere i rollen selv (slik de fleste likevel gjør).

Barns rett til tverrfaglig samarbeid med alle faggrupper i barnehagen, herunder blant annet fysioterapi, ergoterapi og PPT, bør for øvrig lovfestes i barnehageloven. Dette da brukerne i praksis opplever at barnehagens personale legger til rette for samarbeid med PPT, men ikke i like stor utstrekning for samarbeid med fysioterapi og ergoterapi. For mange av barna er fysisk tilrettelegging helt nødvendig av helsemessige årsaker isolert sett, men også for å sikre utbytte av læring, kommunikasjon og samhandling med andre barn.

Kapittel 18: Kompetanse på alle nivåer.

1. Utvalget støtter fokus på økt kompetanse, blant annet for barne- og ungdomsarbeidere på læringsmiljø og vanlige læringsutfordringer hos barn.
2. Forskning.
Forslaget om å heve kvaliteten på forskningen på barn med særskilte behov, bifalles.
3. Samarbeid og koordinering.
Samarbeid, koordinering og kunnskap om andre profesjoner er av avgjørende betydning for et best mulig tilbud til barn med særskilte behov. Økt kompetanse for alle faggrupper vil være en riktig investering i barna og forslaget støttes.

Med vennlig hilsen

Lena Jensen
leder

Åse-Berit Hoffart
rådgiver